

SAFONAU'R IAITH GYMRAEG: POLISI DEFNYDDIO'R GYMRAEG YN FEWNOL AT DDIBENION HYRWYDDO A HWYLUSO'R DEFNYDD OHONI

Hydref 2019

**Paratowyd yn unol â gofynion
Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 6) 2017**

1. Cyflwyniad

- 1.1. Sefydlodd Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 fframwaith cyfreithiol i osod dyletswyddau ar sefydliadau penodol i gydymffurfio â safonau mewn perthynas â'r iaith Gymraeg trwy is-ddeddfwriaeth (Rheoliadau Safonau'r Gymraeg). Rhestrir y safonau sy'n berthnasol i Brifysgol De Cymru yn yr 'Hysbysiad Cydymffurfio - Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011'.
- 1.2. Cynhyrchwyd y ddogfen hon i gydymffurfio gyda Safon 105, sy'n gosod dyletswydd ar y Brifysgol i ddatblygu a chyhoeddi polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol at ddibenion hyrwyddo a hwyluso defnydd o'r iaith.
- 1.3. Mae dyletswydd statudol ar y Brifysgol i arddangos ei hymrwymiad at hybu defnydd o'r iaith Gymraeg yn y Coleg, dan y Safonau Gweithredol. Bydd y Brifysgol yn hybu'n weithredol gyfleoedd i staff a myfyrwyr ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol. Bydd y gwaith yn cael ei arwain gan Uned Gymraeg y Brifysgol, a bydd gan Grŵp Llywio'r Gymraeg drosolwg dros y gwaith hwnnw.
- 1.4. Mae copi o'r Hysbysiad Cydymffurfio, a gyhoeddwyd gan Gomisiynydd y Gymraeg, ar gael [yma](#).

2. Hyrwyddo a hwyluso'r Gymraeg: Staff

2.1. Canllawiau ar gyfer staff

Er mwyn hyrwyddo a hwyluso'r gwaith o weithredu'r Safonau, mae Prifysgol De Cymru wedi cyhoeddi cyfres o [ganllawiau](#) ar gyfer staff, ar fewnwyd y Brifysgol. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Gwybodaeth gyffredinol a chefnidir y Safonau
- Ateb y ffôn (yn cynnwys clipiau sain)
- Canllawiau Brandio
- Gohebiaeth
- Geiriadur termau a geirfa gyffredinol
- Trefnu a chynnal cyfarfodydd
- Digwyddiadau a darlithoedd cyhoeddus
- Hawliau staff a myfyrwyr
- Hyfforddi staff
- Canllawiau fideo
- Canllawiau Cyfieithu Prifysgol De Cymru

Cafodd pecyn gwybodaeth ei gylchredeg ymhlith y rheolwyr i gyd cyn rhoi Safonau'r Gymraeg ar waith er mwyn rhoi trosolwg o'r themâu a'r gofynion ac i sicrhau bod timau arwain ledled y Brifysgol yn ymwybodol o'r Safonau. Mae Uned y Gymraeg hefyd wedi mynychu diwrnodau datblygu adrannau a Fforymau Uwch Reolwyr i roi cyngor a chanllawiau pellach i staff.

2.2. Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb

Mae'n ofynnol i Brifysgol De Cymru asesu'r effaith bosibl ar unigolion â nodweddion gwarchoddedig, yn unol â Deddf

Cydraddoldeb 2010. Mae'r Gymraeg wedi bod yn rhan o'r asesiad hwn ers sawl blwyddyn ac fe'i hystyrir yn ystod y broses o ystyried, creu a diwygio polisiau, strategaethau, projectau, a chynnal gweithgareddau ailstrwythuro a diswyddo.

Gofynnir yn echblyg i'r sawl sy'n cwblhau'r ffurflenni asesu a fyddai'r gwaith yn cael effaith negyddol neu gadarnhaol ar y Gymraeg yn y Brifysgol. Mae'n ofynnol dan yr asesiad i ystyried nifer y siaradwyr Cymraeg (staff a myfyrwyr), y ddarpariaeth Gymraeg a'r gwasanaethau sydd ar gael.

Ers cyflwyno Safonau'r Gymraeg, mae'r Brifysgol wedi adolygu a chryfhau ei ffurflen Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb er mwyn annog staff i ystyried yr iaith Gymraeg a'r effaith ar y Gymraeg mewn cyd-destun ehangach.

Mae'n rhaid cwblhau ffurflenni Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb (AEG) wrth ystyried, cynhyrchu a diwygio polisiau, strategaethau, projectau, ac wrth gynnal gweithgareddau ailstrwythuro a diswyddo. Mae'r asesiadau'n cael eu hanfon i'r Tîm Cydraddoldeb ac Amrywiaeth ac Uned y Gymraeg i'w hystyried a'u cymeradwyo, cyn iddyn nhw wedyn gael eu cyflwyno i bwyllgor perthnasol y Brifysgol. Mae'r pwyllgor yn ystyried yr AEG ynghyd â'r papur, a phan fydd wedi ei gymeradwyo, caiff yr AEG ei anfon at Grŵp Llywio Cydraddoldeb ac Amrywiaeth y Brifysgol, i'w nodi.

2.3. **Fy ngwybodaeth**

Prifysgol De Cymru oedd y sefydliad cyntaf yng Nghymru i gynnig rhyngwyneb iTrent dwyieithog i'w staff, sy'n cael ei adnabod yn fewnol fel 'Fy Ngwybodaeth'.

Gall staff felly weld eu proffil yn Gymraeg neu yn Saesneg, gweld a diweddarau eu manylion personol; bwcio gwyliau blynyddol; diweddarau eu sgiliau a chofnodi gweithgareddau datblygu yn eu dewis iaith.

Mae'r Brifysgol hefyd wedi ymrwmo i ddarparu system ddwyieithog lle gall staff hawlio treuliau a chostau yn eu dewis iaith.

2.4. **Cofnodi Dewis Iaith a Sgiliau Iaith**

Gall staff bellach gofnodi a diweddarau eu dewis iaith a'u sgiliau Cymraeg yn Fy Ngwybodaeth. Mae hyn yn ofyniad adrodd dan y Safonau, ond mae'r Brifysgol hefyd wedi datblygu dull o adnabod gwahanol lefelau rhuglder mewn gwahanol gyd-destunau, sy'n rhoi darlun cliriach o'r sgiliau o fewn gwahanol adrannau a chyfadranau ac sydd o gymorth i reolwyr wrth iddynt ystyried sgiliau Cymraeg eu tîm.

Gall staff gofnodi eu sgiliau Cymraeg dan y tab 'Datblygiad Staff' > Sgiliau, a rhoi ymatebion unigol ac amrywiol ar gyfer 'Darllen ac Ysgrifennu', 'Siarad a Gwranddo', ac 'Ysgrifennu'. Mae gan bob sgil raddfa 0-5 a nodir y disgrifiad ar gyfer pob lefel mewn blwch testun dan y sgôr.

Bydd e-bost yn cael ei anfon at bob aelod staff yn gofyn iddyn nhw gofnodi eu dewis iaith a'u sgiliau iaith yn ystod blwyddyn academaidd 2018-19.

2.5. **Pwyllgorau a chynrychiolaeth**

Mae nifer o strwythurau ar waith i roi cyfle i staff a myfyrwyr fynegi pryderon neu drafod unrhyw faterion yn ymwneud â chydymffurfiaeth o ran y Gymraeg a/neu ddatblygiadau yn y Brifysgol. Mae rhestr o'r amrywiol bwyllgorau isod, dan adran 4: Monitro a Gwerthuso

2.6. **Gwasanaethau Cyfieithu**

Mae Uned y Gymraeg yn cynnig gwasanaeth cyfieithu mewnol, am ddim, i staff y brifysgol. Bydd y mwyafswm geiriau'n amrywio o dro i dro, yn dibynnu ar adnoddau ac ymrwymadau staff. Mae templedi ar gyfer brawddegau a ddefnyddir yn aml ar gael ar dudalennau Safonau'r Gymraeg ar fewnwyd y Brifysgol, i helpu staff i ddefnyddio'r Gymraeg ar hap. Bydd templedi a rhestrau geirfa a therminoleg pellach yn cael eu datblygu i'w defnyddio ar y cyfryngau cymdeithasol.

2.7. **Gwersi Cymraeg**

Mae cyrsiau Cymraeg, am ddim, wedi eu cynnig i staff PDC ers sawl blwyddyn. Mae'r cyrsiau hyn ar gael i bob aelod staff, ar sawl lefel rhuglder, o ddechreuwr i ddysgwyr safon uwch. Mae staff yn cael eu hannog i gofnodi unrhyw gyrsiau maen nhw wedi eu dilyn yn adran 'Sgiliau' Fy Ngwybodaeth.

Mae staff yn cael eu hannog i gofrestru ar, a chwblhau, cwrs 'Cymraeg Gwaith' ar-lein, sydd ar gael am ddim drwy'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol.

Yn ogystal, mae staff academaidd yn cael cyfle i ddilyn cwrs wedi ei deilwra at anghenion staff academaidd, yn canolbwyntio ar ddysgu drwy gyfrwng y Gymraeg a datblygu eu terminoleg mewn meysydd penodol.

2.8. **Cymorth iaith anffurfiol**

Mae Cymraeg@Crawshays yn rhoi cyfle i staff o bob lefel rhuglder fynd i sesiwn anffurfiol, dan arweiniad Uned y Gymraeg, i ymarfer a defnyddio'u Cymraeg, a chymdeithasu a rhwydweithio gyda siaradwyr Cymraeg eraill o wahanol rannau o'r Brifysgol, ac i drafod unrhyw ddatblygiadau neu faterion gyda thîm Uned y Gymraeg. Bydd pa mor aml y mae'r sesiynau hyn yn digwydd yn cael ei adolygu a byddant yn cael eu hyrwyddo ar fewnrwyd a chalendr y Brifysgol.

Bydd Menter Iaith Casnewydd, mewn cydweithrediad â'r Brifysgol, yn cynnal sesiwn debyg i siaradwyr Cymraeg ar Gampws Dinas Casnewydd.

2.9. **Cyfathrebu a digwyddiadau**

Bydd cylchlythyr dwyieithog yn cael ei gylchredeg pob tymor, yn cynnwys storïau am brojectau ymchwil Cymraeg, digwyddiadau sydd wedi bod ac sydd ar ddigwydd, a chyfleoedd eraill ar gyfer siaradwyr Cymraeg, yn fewnol ac yn allanol.

Bydd digwyddiad yn cael ei gynnal pob tymor, ar gyfer staff a myfyrwyr, e.e. darlith gyhoeddus yn canolbwyntio'n benodol ar gynnwys Cymraeg neu Gymreig, ac yn rhoi cyfle i staff a myfyrwyr gwrdd a rhwydweithio. Cynhelir hefyd ddigwyddiadau dathlu a chymdeithasol i hwyluso rhwydweithio, e.e. ar Ddydd Gŵyl Dewi.

3. Hyrwyddo'r Gymraeg: Myfyrwyr

- 3.1. Bob tymor, mae'r Brifysgol yn hyrwyddo ymgyrch #Maegenihawl Comisiynydd y Gymraeg ac mae wedi darparu canllawiau a manylion pellach i fyfyrwyr ynghylch eu hawliau ar ei [gwefan](#).
- 3.2. Mae'r Brifysgol hefyd yn ymrwymedig at ddarparu a hyrwyddo cyfleoedd i fyfyrwyr ddefnyddio'u sgiliau Cymraeg. Bydd y canlynol yn cael eu gweithredu i hyrwyddo'r Safonau ymhlith myfyrwyr:
 - Stori ar fewnrwyd y myfyrwyr
 - Cyfres o ffotograffau a phosteri ar sgriniau ar bob campws
 - Eitem sefydlog ar Bwyllgor Cangen Coleg Cymraeg Cenedlaethol Prifysgol De Cymru
 - Fforymau myfyrwyr ar bob campws, pob tymor
 - Gwybodaeth yn llawlyfrau cyrsiau myfyrwyr
 - Cyhoeddiad cyn pob arholiad ei bod yn bosibl sefyll yr arholiad yn Gymraeg
 - Bydd gwybodaeth ac adnoddau ar gael ynghylch y Safonau yn Undeb y Myfyrwyr.

- 3.3. Yn ogystal â chodi ymwybyddiaeth am eu hawliau ymhlith myfyrwyr a hyrwyddo'r cyfleoedd Cymraeg sydd ar gael, bydd y Brifysgol hefyd yn sicrhau bod staff yn ymwybodol o hawliau myfyrwyr. Bydd y canlynol yn cael eu gweithredu i godi ymwybyddiaeth ac i sicrhau bod staff yn ymwybodol o hawliau myfyrwyr:
- Canllawiau ar fewnwyd y staff ynghylch hawliau myfyrwyr a staff
 - Negeseuon ac erthyglau yng Nghylchlythyr Craidd y Brifysgol, (a anfonir at bob aelod staff)
 - Negeseuon allweddol yn cael eu cylchredeg ymhlith staff drwy Gydlynwyr y Gymraeg.
 - Bydd e-bost yn cael ei anfon ar ddechrau pob blwyddyn academiaidd at bob Pennaeth Ysgol a Rheolwr Academiaidd yn nodi y gall unrhyw fyfyrwr gyflwyno asesiadau yn Gymraeg. Bydd canllawiau a chynghor yn cael eu darparu hefyd, yn ôl y gofyn.
- 3.4. Bydd Cangen Prifysgol De Cymru o'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn cynnal digwyddiad pob blwyddyn, â chyswllt agos â chyflogadwyedd dwyieithog a Chymraeg. Bydd hyn yn ategu'r galw am sgiliau dwyieithog yn y gweithle ac yn sicrhau bod myfyrwyr yn cael cyfle i rwydweithio gyda darpar gyflogwyr.

4. Monitro a Gwerthuso

- 4.1. Grŵp Llywio'r Gymraeg sy'n gyfrifol am weithredu a monitro'r Safonau o fewn [Grŵp y Brifysgol](#), dan gadeiryddiaeth Ysgrifennydd y Brifysgol. Mae gan y grŵp rôl benodol yn y gwaith o ddatblygu a chryfhau'r defnydd o'r Gymraeg yn y Brifysgol drwyddi draw.
- 4.2. Mae gan holl Ysgolion ac Adrannau'r Brifysgol Gydlynwyr y Gymraeg sy'n gyfrifol am roi cyngor a thrafod gofynion y Safonau gyda'u hysgol ac adran. Mae Cydlynwyr y Gymraeg yn cwrdd yn rheolaidd. Swyddog y Gymraeg sy'n cadeirio'r cyfarfodydd.

- 4.3. Mae Cangen y Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn cynnwys cynrychiolwyr o bob cyfadran ac adran, gan gynnwys cynrychiolwyr o blith y myfyrwyr, ac maent yn trafod a chynghori'r Pwyllgor Cyfoethogi Dysgu ac Addysgu ynghylch cyfeiriad a materion cyfrwng Cymraeg. Mae Cadeirydd Pwyllgor y Gangen yn aelod o'r Pwyllgor Cyfoethogi Dysgu ac Addysgu, sy'n adrodd i Fwrdd Academaidd y Brifysgol. Mae gan y Bwrdd Academaidd hefyd gynrychiolydd dynodedig ar gyfer y Gymraeg.
- 4.4. Gofynnwyd i bob adran a chyfadran gynhyrchu cynllun gweithredu, mewn trafodaeth ag Uned y Gymraeg. Cytunwyd ar gamau gweithredu ac mae adroddiadau cynnydd yn cael eu nodi ymhob un o gyfarfodydd Cydlynwyr y Gymraeg.
- 4.5. Pan yn briodol mae adroddiad yn cael ei gyflwyno i Grŵp Llywio'r Gymraeg ynghylch unrhyw faterion sy'n codi o gyfarfodydd Cydlynwyr y Gymraeg.
- 4.6. Bydd y polisi hwn yn cael ei adolygu pob dwy flynedd gan Grŵp Llywio'r Gymraeg.